

14 dar som psalmdiktare

I oktober 1812 skrev Geijer på 14 dar 16 psalmer, varav 9 kom in i psalmboken, trots att Svenska akademiens majoritet underkände dem. Geijer yttrar själv om dem. " De äro fulla av smärre vårdslösheter, det vet jag; många äro skrivna under tårar, och bära de ej tecken därav, så befinner jag mig i den fullständigaste förblindelse." Man associerar ju inte gärna till tårar, när man läser eller sjunger några av Geijers psalmer; snarare till en stark, lugn, ljus tillit. Man får kanske inte ta tårarna här så bokstavligt. De är väl närmast en romantisk formulering av starkt inre engagemang.

De här 14 dagarna, som gav vår kyrka några av dess mest använda psalmer, behöver nog inte betraktas som något så avvikande. Det är något här som hör samman med all god psalms tillkomst.

Man kunde belysa förloppet, den s.k. inspirationen med ett citat. En Zen lärare skriver: "Upplysningen inställer sig först för den som framhärdar i övningen och då den kommer, kommer den plötsligt." Mystikern i Vällingby som presenterats under namnet fru Beata säger: " Hans hand fortsatte att vända framtida blad i min bok, de tycktes mig först tomma, men Handen ritade upp konturer på bladen och gav mig i uppdrag att fullborda dessa konturer till tydliga bilder." Det sistnämnda citatet kunde ge en förklaring till de talrika smärre småfel, som Geijer tyckte sig se i sina psalmer. Struktureringen, temat och dess konturer har snabbt stått klara för honom. Det har i psalm efter psalm varit en fråga om några minuter, och hör samman med skådandet och för hans vidkommande kanske också med musikalisk klangbild. Detta utförande av en psalm har tagit några timmar. Sammanlagt kanske 60 timmar, han har väl haft annat att göra också, föreläsningar att förbereda, tentamina etc.

Varför skrev han inte fler psalmer. Sannolikt därför att han – kanske med rätta – tyckte att han sagt sitt ord. Skulle han fortsatt som psalmdiktare skulle han behövt bygga upp nya fonder av kunskap, andlig iakttagelse och erfarenhet. Han var engagerad i annat. I sin serie " De som skrev våra psalmer " försöker Gösta Hagelin ställa personbiografiska notiser, miljö – och tidsförhållanden bakom olika psalmer, ibland som förklaring till deras tillkomst. Man får på så sätt en intressant läsning men nog inte så mycket verklig tolkning av en dikt eller psalm. Det är en litteraturhistorisk framställningsform som med stor framgång introducerats i vårt land av Fredrik Böök.

Jag tror att det är en romantisk missvisning när det skrivs om Franzéns psalmer; " Flera av dem sägs ha tillkommit i en grotta i parken (i Kumla prästgård), dit han under varma sommarkvarnar gärna drog sig undan i ensamhet för att bedja och dikta." Det är ungefär samma fromma mytbildning som när danskarna gjort den träsoffa i Sorö, på vilken Ingemann påstås ha skrivit " Härlig är jorden " till en turistattraktion. Psalmernas tillkomst har verkligen ingenting med bersåer eller solnedgångar att göra. De är lika upplyftande och fromma även om de skrivits på ett utedass.

Mer giltighet finns det i Lina Sandells yttrande " Det måste ju ligga genomlevd sanning i vad man skriver."

Med reservationer som här antyds, kan man rekommendera Hagelins böcker till psalmintresserade och studiecirklar, om man bara inte läser dem okritiskt. För den som vill ha autentisk kunskap om svensk psalm, och inte drar sig för en mer mödosam tillägnelse, kan Esbjörn Belfrages avhandling " 1600-tals psalm " (Berlingska Boktryckeriet lund 1968) livligt anbefallas.

Anders Frostenson